HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

על פי נביא. חגי זכריה ומלאכי היו שם ועל פיהם ברוח הקודש עשו ואין טעם בדבר: **רב הונא אמר בכל אלו תנן קסבר כו'.** כלומר ומי משום קידוש עזרא דהומי בבית שני בלא מלך ובלא אורים ותומים דאמרינן במסכת יומא (דף כא:) חמשה דברים חסר מקדש שני אש ושכינה וארון ואורים ותומים ורוח הקודש קסבר קדושה ראשונה דדוד ושלמה לא בטלה ולא הולרך עזרא לקדש [1] כלומר שהוא לא הוסיף כלום בתורך ורוחב ומאי דקדיש כדכתיב (נחמיה יב) ואעמידה שתי תודות לזכר בעלמא עבד: **שני נביאים.** [2] מריש"ק"א בלע"ז: **בהר המשחה.** הר הזיתים: **תחתונה ועליונה.** בשיפוע ההר היו ואחת למעלה בגבהו ואחת בשפולו: **תחתונה נתקדשה בכל אלו.** שמימי בית ראשון הכניסוה וחיברוה לעיר ע"י חומה אחרת: **אלא בעולי גולה.** שהוסיפו על העיר ובנו היקף חומה אחרת לחוץ: ה"ג לה בתוספתא דסנהדרין [3] **תחתונה שהיתה קדושה גמורה עמי הארץ נכנסים לשם ואוכלים שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני עליונה שלא היתה קדושה גמורה עמי הארץ נכנסים לשם ואוכלים שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני עליונה שלא היתה קדושתה גמורה עמי הארץ היו נכנסין שם ואוכלין שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אין אוכלין שם לא קדשים קלים ולא מעשר שני ומפני מה לא קידשוה** [3] שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותומים ובסנהדרין של ע"א ובשתי תודות ובשיר ולמה קידשוה למה קידשוה הא אמרת לא קידשוה אלא למה הכניסוה מפני שתורפה של ירושלים היתה ונוחה היא ליכבש משם

תני באחת מכל אלו. תימה דמה דחקו להגיה דכמה סתם משניות משכחן דאית להו קדושה לעתיד לבא בפ"ק דמגילה (דף י. ופס) ובפרק בתרא דזבחים (דף קיב: ופס) דקדושת ירושלים אין אחריה היתר: **אלא בבני גולה.** אע"פ שהיה הדבר בא לידי תקלה הכניסוה כדי שימסרו עצמם עליהם יותר כשיש בה שם קדושה: **דבולי עלמא קידשה לעתיד לבא.** ומ"ת דבפ"ק דחגיגה (דף ג: ופס) אית ליה לרבי אליעזר דלא קידשה לעתיד לבוא גבי עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ובריש מסכת בילה (דף ג:) נמי אית ליה לרבי אליעזר דעיגול בעיגולין עולה בבריאתה דליטרא קציעות ומאן דאית ליה הכי קסבר תרומה בזמן הזה דרבנן כדמוכח בפרק הערל (יבמות דף פא.) וי"ל דקדושת הארץ לגבי תרומה ומעשרות בטלה והכא אייתי בקדושת מחילה דאפשר דלא בטלה משום דאיקרמי נחלה וקדושת בתי ערי חומה דמייתי בסמוך נמי הוא קדושת מחילה ואף על גב דקדושת הארץ בטלה מ"מ בפ"ק דבילה (דף ה: ופס) ביקש ר' אליעזר להפקיר כרם רבעי לעניים דמדרבנן היה צריך להוליכו לירושלים וא"ת אי בקדושת מחילה נמי לא קידשה לעתיד לבא לרבי אליעזר מה ירויחו עניים כיון שלא יוכלו לאכלו בירושלים ואם יפדו הפירות מה ירויחו וי"ל לפי שיכולין לפדותו בשוה פרוטה אע"פ שאין הרבה ואפי' לכתחלה שרי כשאין הפסד להקדש כשאין בית המקדש קיים כדמוכח [4] בפרק בתרא דערכין (דף כט. ופס) גבי ההוא גברא דאחרימינהו לנכסי א"ג מודה רבי אליעזר דעזרא קידש לעתיד לבא קדושת [5] מחילה:

נטמא

[1] על פי נביא נאכלת ועל פי נביא נשרפת: כל שלא נעשית בכל אלו כו': איתמר רב הונא אמר [2] בכל אלו תנן רב נחמן אמר באחת מכל אלו תנן רב הונא אמר בכל אלו תנן קסבר [3] קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ועזרא [4] זכר בעלמא הוא דעבד רב נחמן אמר באחת מכל אלו תנן קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא ועזרא קדושי קדיש אע"ג דלא הוו אורים ותומים איתיביה רבא לרב נחמן כל שלא נעשית בכל אלו תני באחת מכל אלו תא שמע [5] אבא שאול אומר שני ביצעין היו בהר המשחה תחתונה ועליונה תחתונה נתקדשה בכל אלו עליונה לא נתקדשה בכל אלו אלא בעולי גולה שלא במלך ושלא באורים ותומים תחתונה שהיתה קדושתה גמורה עמי הארץ נכנסין לשם ואוכלין שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אוכלין שם קדשים קלים ומעשר שני עליונה שלא היתה קדושתה גמורה עמי הארץ היו נכנסין שם ואוכלין שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אין אוכלין שם לא קדשים קלים ולא מעשר שני ומפני מה לא קידשוה [6] שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותומים ובסנהדרין של ע"א ובשתי תודות ובשיר ולמה קידשוה למה קידשוה הא אמרת לא קידשוה אלא למה הכניסוה מפני שתורפה של ירושלים היתה ונוחה היא ליכבש משם

[1] תנאי היא [2] דתניא [3] א"ר אליעזר שמעתי כשהיו בונין בהיכל עשו קלעים להיכל וקלעים לעזרות אלא [4] שבהיכל בונין מבחוץ ובעזרות בונין מבפנים אמר רבי יהושע שמעתי [5] שמקריבין אף על פי שאין בית אוכלין קדשי קדשים אע"פ שאין קלעים קדשים קלים ומעשר שני אע"פ שאין חומה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא לאו מכלל דר' אליעזר סבר לא קידשה לעתיד לבא א"ל רבינא לרב אשי ממאי דלמא דכולי עלמא קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ומר מאי דשמיע ליה קאמר ומר מאי דשמיע ליה קאמר וכי תימא קלעים לר' אליעזר למה לי לצניעותא בעלמא אלא הני תנאי דתניא [6] א"ר ישמעאל ברבי יוסי למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשום אבל ראשונות בטלו משבטלה הארץ אלמא קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה [7] ולא קידשה לעתיד לבא ורמינהי [8] אמר ר' ישמעאל בר' יוסי וכי אלו בלבד היו והלא כבר נאמר [1] ששים עיר כל חבל ארגוב ממלכת עוג בבשן כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה אלא למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשום השתא הא אמרינן לקמן דלא צריכא לקדושי אלא מצאו אלו ומנאום ולא אלו בלבד אלא כל שתעלה בידך מסורת מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל מצות אלו נוהגות בה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא קשיא דר' ישמעאל בר יוסי אדרבי ישמעאל בר יוסי איבעית אימא תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל בר יוסי איבעית אימא חדא מינייהו ר' אלעזר בר יוסי אמרה דתניא [9] ר' אלעזר בר יוסי אומר [2] אשר לוא חומה [10] אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם [11] לכן:

נטמא

[1] אמר ר' יוסי ומאי דשמיע ליה כו'. עיירות מנו חכמים בפרק בתרא דערכין [לב.] שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון לענין מצות בתי ערי חומה והיה להם למנות עוד הרבה שלא מנאום: **וקידשום.** לא פורש לי במה מקודשים ערי ארץ ישראל: **קסבר לא קידשה לשעתה.** בשיטת מוקפות חומה מימות יהושע בן נון: [2] **מלאו אלו.** דרך בילתם: **הא אחרינן נקמן.** בשיטת דהך ברייתא מסייס ואזיל לא אלו בלבד: **כל המצוי האלו.** מצות בתי ערי חומה ושילוח מצורעים ושאין עושים מגרשיהן שלה:

טומאה

[1] נגאלה גילסת רבינו מ"ש בתי' ר"ן מיגש ע"ש.

[2] מתני' גופה, דלא צריכא לקדושי. דקא מסיים ואזיל בה וכל שתעלה בידך מסורת מאבותיך (שם י:). כל מצות אלו. הנוהגות בערי חומה, שילוח מצורע וקריאת מגילה בחמשה עשר והבית אלוני בה לפוף שנה (שם). **חדא** מינייהו. הך דקתני קדשה לעתיד לבא, ר' אלעזר בר יוסי אמרה. כי היכא דקאמר אע"פ שאין לו עכשיו ואע"ג דמכוז לא בטלה קדושתיה (ערכין לב:). אשר לוא חומה. לוא כתיב, משמע לא ומשמע לו, כלומר אין לו עכשיו והיה לו חומה קודם לכן, הוה נמי בית אלוני בהו (שם לב. ועי' תוס' שם) אלמא סבירא ליה קדושה קמייתא לא בטלה מחמת מוכרן, והייט דנמי (מגילה י:).

[3] ב"ר ר"ן מיגש ע"ש.

[4] ר"ה ר"ן מיגש ע"ש.

[5] ר"ה ר"ן מיגש ע"ש.

[6] ר"ה ר"ן מיגש ע"ש.

[7] ר"ה ר"ן מיגש ע"ש.

[8] ר"ה ר"ן מיגש ע"ש.

[9] ר"ה ר"ן מיגש ע"ש.

[10] ר"ה ר"ן מיגש ע"ש.

[11] ר"ה ר"ן מיגש ע"ש.

מסורת הש"ס

[1] (מגיגה ג: מגילה י. מכות יט. זבחים ס: קז: חולין ז. תמורה כא. ערכין לב:), [2] (מוספתא סנהדרין פ"ג), [3] (לעיל יד. וש"נ) סנהדרין כ., [4] (ל"ל דתנן), [5] מגילה י. זבחים קז: עדיות פ"ח מ"ו, [6] שם (זבחים סב.), [7] (מגילה י. ערכין לב:), [8] שם תוספ' ערכין פ"ה), [9] מגילה ג: י: ערכין לב., [10] בדפו"י כלום, [11] והוא וי"ז בל' אשכנז ותרגיעה בתחו פרש"י מריש"ק בלע"ז), [12] (פ"ג ה"ג), [13] שבת קיט.), [14] (דברים יד), [15] (שם), [16] ל"ל בפ"ק, [17] (וע"ע תוס' ביצה ה: ד"ה ונקט ר"ת וכו'),

הגהות הב"ח

(א) גמ' קודם לכן. נ"ב וכשם שלענין תומה כך ה"ה לענין קדושה ג"כ אע"פ שלא קידשה עכשיו רק קודם לכן קידשה גם לעתיד לבוא:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה **מצאו אלו.** עיין מה שתמה בזה בטורי אבן מגילה דף י ע"ב ד"ה כל המעלות:

לעזי רש"י

מרישק"א [מריש"ק]. ביצה, מקווה מים רדודים.

רבינו חננאל

על פי נביא נאכלת. כלומר נביא מתירה וכן זו נשרפת על פי נביא: אתמר רב הונא אמר בכל אלו תנן קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד והא דקדיש עזרא בלא מלך ובלא אורים ותומים. ואמרינן עזרא זכר קידוש בעלמא עבד דלא הוה צריך ליה. רב נחמן אמר אפילו באחת מכל אלו תנן דקדושה ראשונה אינה קדושה לעתיד לבא. ועזרא דקדיש אע"ג דלא הוו אורים ותומים שפיר עבד דבאחת מכל אלו תנן. ומותבינן עליה דרב נחמן מהא אבא שאול אומר שני בצעין היו בהר המשחה. תחתונה נתקדשה בכל אלו עליונה קדשוה בני גולה שלא במלך ושלא באורים ותומים. תחתונה שהיתה קדושה גמורה חברים [6] ועמי הארץ נכנסים שם כו' עליונה שלא היתה קדושתה גמורה חברין אין נכנסין לשם כו' ופרק תנאי היא. דתנן א"ר אליעזר כשהיו בונין בהיכל היו עושין קלעים בהיכל וקלעים לעזרות כו'. א"ר יהושע [שמעתין] שמקריבין אע"פ שאין (ב"ד) [בית] כו'. מאי לאו בהא קמפלגי דר' אליעזר סבר קדושה ראשונה אינה לעתיד לבא. ור' יהושע סבר קדשה לשעתה ולעתיד לבא. ודחינן ודלמא תרוייהו קדשה לעתיד לבא סבירא להו וכל חד וחד מאי דשמיע ליה קאמר. אלא מהא דתניא א"ר ישמעאל ב"ר יוסי למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקדשום אבל ראשונות בטלו משבטלה הארץ. ורמינהי אמר ר' יוסי ומאי דשמיע ליה קאמר. אלא מהא דתניא א"ר ישמעאל ברבי יוסי למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה וקדשום אבל ראשונות בטלו משבטלה הארץ. ורמינהי אמר ר' יוסי וכי אלו בלבד היו והלא כבר נאמר ששים עיר כל חבל ארגוב ממלכת עוג בבשן כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה אלא למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקדשום השתא הא אמרינן לקמן דלא צריכא לקדושי אלא מצאו אלו ומנאום ולא אלו בלבד אלא כל שתעלה בידך מסורת מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל מצות אלו נוהגות בה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא קשיא דר' ישמעאל בר יוסי אדרבי ישמעאל בר יוסי איבעית אימא תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל בר יוסי איבעית אימא חדא מינייהו ר' אלעזר בר יוסי אמרה דתניא ר' אלעזר בר יוסי אומר אשר לוא חומה אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן: **ומאי דשמיע ליה כו'.** עיירות מנו חכמים בפרק בתרא דערכין [לב.] שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון לענין מצות בתי ערי חומה והיה להם למנות עוד הרבה שלא מנאום: **וקידשום.** לא פורש לי במה מקודשים ערי ארץ ישראל: **קסבר לא קידשה לשעתה.** בשיטת מוקפות חומה מימות יהושע בן נון: **מלאו אלו.** דרך בילתם: **הא אחרינן נקמן.** בשיטת דהך ברייתא מסייס ואזיל לא אלו בלבד: **כל המצוי האלו.** מצות בתי ערי חומה ושילוח מצורעים ושאין עושים מגרשיהן שלה:

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ו מהל' בית הבחירה הלכה יב סמג עשין קפג:

כד ב ג ד מיי' שם הל' יד וכבית המקדש דוקא ועיין בהלכה עז:

כה ה מיי' שם פ"ז הל' כג ואזלא תמיהה הכ"מ ע"ש:

כו ו מיי' שם פ"ו הל' עו:

כז ז מיי' פ"א מהל' תרומות הל' ה ופ"ו מהל' בית הבחירה הלכה עז וחה לענין שאר מ"ש ועיין בכ"מ בפי"ב מהל' שמיטין הלכה עו:

כח ח מיי' פ"א מהל' מגילה הל' ד ופי"ב מהל' שמיטין הלכה עו וע"ש בהשגות וכ"מ:

תורה אור השלם

1. (ד) וַנִּלְכֹּד אֶת כָּל עָרָיו בָּעֵת הַהִוא לֹא הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר לֹא לָקַחְנוּ מֵאִתָּם שִׁשִּׁים עִיר כָּל חֶבֶל אַרְגֹּב מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן: (ה) כָּל אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרוֹת חוֹמָה גְּבֹהָה דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ לְבַד מֵעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד:
דברים ג ד-ה

2. וְאִם לֹא יִגְאַל עַד מְלֹאת לוֹ שָׁנָה תְּמִימָה וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר בְּעִיר אֲשֶׁר לוֹ חֹמָה לְצִמִּיתֻת לְקֹנֵה אֹתוֹ לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בַּיֹּבֵל:
ויקרא כה ל

מוסף רש"י

קדושה ראשונה. שנתקדשה ירושלים (מגילה י:). **לעתיד לבא.** כלומר משכחכ (שם). **על העיר.** על ירושלים (סנהדרין ב. יד. סוטה מה.). **עשו קלעים להיכל.** קס"ד במקום חומות היכל, שיהא מזבח הנעשי בעזרה קרוי אשר פתח אהל מועד, שאלמלא כן לא היו מקריבין עד שיגמר הבנין, והם התחילו להקריב קרבנות משנתו שם בימי כורש, כמו שכתוב בספר עזרא, ועד עשריס ושנים שנה אחרי כן לא נגמר הבית, בשנת שלש לדריוש האחרון (מגילה י:). בונין מבחוץ. שהיו הקלעים פרוסים לפנים מעובי החומה, שלא יכנסו הבונין לתוך ההיכל (שם). **קדושה ראשונה.** של בית (מכות יט. זבחים ס: סב.). **לאו מכלל דר' אליעזר.** דבעי קלעים, **סבר לא קידשה.** לאחר מוכרן, לפיכך פיזלו קלעים במקום בנין ומזכו וקידשו בתורות ובשיר (מגילה י:). **מאי דשמיע ליה קאמר.** ולא משום לוקח קדושה (שם). **למה מנו חכמים את אלו.** עיירות נמנו בפרק בתרא דערכין לענין בתי ערי חומה לומר שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון ואין שם יותר מתשעה, ולמה מנאום, והלא הרבה היו שם והתם נמי תנן וכל כיולא בהן (שם). **מצאו אלו וקידשום.** מפרש במסכת שבועות דמקדשי לה בשתי תודות ובשיר וב"ד מהלכין ושתי תודות אחריהן וכו' (ערכין לב:). **אבל הראשונות בטלו.** שאין קדושת הארץ נוהגת בהן ואין בהן דין ערי חומה, משבטלה הארץ. כמוכרן לאמון (שם). **קדושה ראשונה.** שקידשה יהושע (שם). **ורמינהי.** מסקנא דמילתא הוא דאמר לעיל הני תנאי פליגי בקידשה ולא קידשה (מגילה י:). **הא** אמרינן לקמן. בסיפיה דהא מתני' גופה, דלא צריכא לקדושי. דקא מסיים ואזיל בה וכל שתעלה בידך מסורת מאבותיך (שם י:). כל מצות אלו. הנוהגות בערי חומה, שילוח מצורע וקריאת מגילה בחמשה עשר והבית אלוני בה לפוף שנה (שם). **חדא** מינייהו. הך דקתני קדשה לעתיד לבא, ר' אלעזר בר יוסי אמרה. כי היכא דקאמר אע"פ שאין לו עכשיו ואע"ג דמכוז לא בטלה קדושתיה (ערכין לב:). אשר לוא חומה. לוא כתיב, משמע לא ומשמע לו, כלומר אין לו עכשיו והיה לו חומה קודם לכן, הוה נמי בית אלוני בהו (שם לב. ועי' תוס' שם) אלמא סבירא ליה קדושה קמייתא לא בטלה מחמת מוכרן, והייט דנמי (מגילה י:).